

Marek Ciara
(Warszawa)

MATERIAŁY ROMUALDA GUMIŃSKIEGO
(1896 - 1952)
(III – 64)

Romuald Gumiński urodził się 20 listopada 1896 roku w Warszawie. Był synem Romualda, pracownika drużyn konduktorskich zatrudnionego na Kolei Warszawsko - Wiedeńskiej, a następnie w PKP i Marii z domu Hasselbusz. W 1917 r. ukończył szkołę średnią w Warszawie. W latach 1917 - 1929 studiował geografię na Wydziale Matematyczno - Przyrodniczym Uniwersytetu Warszawskiego. W 1929 r. uzyskał doktorat na podstawie dysertacji, *Wilgotność powietrza w Polsce, wahania roczne i rozkład geograficzny*, napisanej pod kierunkiem profesora Stanisława Lencewicza. Przerwa w studiach w okresie od 1918 do 1921 była spowodowana przez służbę wojskową, którą zakończył w stopniu podporucznika rezerwy. W 1921 r. został odznaczony Krzyżem Walecznych.

W roku 1923 będąc nadal studentem rozpoczął pracę w Państwowym Instytucie Meteorologicznym na stanowisku asystenta. W roku 1930 objął w tej instytucji kierownictwo nowo utworzonego działu meteorologii rolniczej i leśnej. W 1932 r. uzyskał docenturę na Wolnej Wszechnicy Polskiej a następnie w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego. W latach 1940 - 1944 kontynuował pracę w uruchomionym przez władze niemieckie Instytucie. W okresie okupacji prowadził zajęcia z klimatologii i meteorologii na tajnym Uniwersytecie Warszawskim.

Po upadku powstania warszawskiego razem z rodziną został wysiedlony z Warszawy do Niemiec na roboty przymusowe. Pracował jako robotnik rolny w okolicach Berlina i w fabryce pod Kostrzyniem. W latach 1945 - 1946 przebywał w obozie dla osób wysiedlonych (DP Camp) w Mattenbergu koło Kassel w amerykańskiej strefie okupacyjnej. W obozie prowadził wykłady z klimatologii i meteorologii w ramach działającego w nim Uniwersytetu Ludowego oraz zajęcia z matematyki i fizyki na kursach gimnazjalnych.

W 1946 r. działając w Państwowej Misji Rewindykacyjnej w Amerykańskiej Strefie Okupacyjnej odzyskał wywiezione przez Niemców archiwum klimatologiczne Państwowego Instytutu Meteorologicznego, które po przewiezieniu do Polski weszło do zasobu archiwum Państwowego Instytutu Hydrologiczno - Meteorologicznego.

Od 1946 roku pracował w Państwowym Instytucie Hydrologiczno- Meteorologicznym w Warszawie, początkowo na stanowisku konsultanta, a następnie wicedyrektora. W 1951 roku został profesorem i kierownikiem Katedry Klimatologii na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Warszawskiego. Był również wykładowcą meteorologii na Politechnice Warszawskiej i w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego oraz na kursach obserwatorów organizowanych przez Państwowy Instytut Hydrologiczno - Meteorologiczny.

Romuald Gumiński był autorem około 50 publikacji, między innymi kilkakrotnie wznawianego podręcznika akademickiego *Kurs klimatologii i meteorologii* (pierwsze wydanie: Warszawa 1949) oraz szeregu artykułów publikowanych w czasopismach naukowych.

Należał do towarzystw naukowych polskich i zagranicznych. Był jednym z organizatorów powstałego w 1947 roku Polskiego Towarzystwa Meteorologicznego i Hydrologicznego, obecnie Polskie Towarzystwo Geofizyczne. Brał udział w pracach Sekcji Meteorologii Rolniczej przy Światowej Organizacji Meteorologicznej w Genewie, oraz Komisji Fizjograficznej PAU i Komisji Geofizycznej PAN.

Romuald Gumiński w roku 1926 zawarł związek małżeński z Janiną Szmajke, ze związku tego miał jedną córkę. Zmarł 26 października 1952 r. Pochowany został na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Materiały archiwalne wpłynęły do Polskiej Akademii Nauk Archiwum w Warszawie drogą

zakupu od Janiny Gumińskiej z dnia 7 marca 1959 (ks. nab. 227). W Systemie Ewidencji Zasobu Archiwalnego SEZAM zespół otrzymał numer 186.

Spuściznę uporządkował, inwentarz i wstęp do niego napisał Marek Ciara. Prace przy porządkowaniu spuścizny wykonano w roku 2012. Ze spuścizny wyłączono fotografię portretową Romualda Gumińskiego, którą dołączono do Zbioru Fotografii w Polskiej Akademii Nauk Archiwum w Warszawie, sygnatura XVII-74.

Spuścizna ma objętość 0, 08 mb. Materiały spuścizny ułożono zgodnie z zasadami obowiązującymi w Polskiej Akademii Nauk Archiwum w Warszawie w porządku rzeczowym, a w obrębie jednostek chronologicznie. W korespondencji i materiałach o twórcy spuścizny zastosowano układ alfabetyczny. Do jednostek 2 i 7 sporządzono aneksy. Spuścizna zawiera materiały z lat 1929 - 1959. Materiały spuścizny zostały podzielone na 5 głównych grup tematycznych. Grupa I składająca się z 2 jednostek zawiera materiały twórczości naukowej z roku 1949 i niedatowane. Są to: opracowanie w jednostce 1 oraz artykuły w jednostce 2.

W grupie II do której należą jednostki nr 3 - 5 znajdują się materiały dotyczące działalności twórcy spuścizny pochodzące z lat 1933 - 1952.

W grupie III zawierającej materiały biograficzne z lat 1929 - 1959 (jednostka 6) znajdują się życiorysy, ankieta personalna, dyplom doktorski, niedatowany wykaz publikacji, dokumenty potwierdzające prowadzenie zajęć na tajnym Uniwersytecie Warszawskim podczas okupacji i w obozie dla wysiedleńców w Mattenbergu. Są tu również dokumenty władz polskich i amerykańskich w okupowanych Niemczech potwierdzające działalność Romualda Gumińskiego w Polskiej Misji Restytucyjnej, w wyniku której do Polski powróciło archiwum klimatologiczne ze zbiorów PIM.

Grupa IV - to umieszczona w jednostce 7 korespondencja wychodząca i wpływająca z lat 1937 - 1953.

W grupie V - Materiały o twórcy spuścizny umieszczone w jednostce 8 z artykułami wspomnieniowymi z lat 1952 - 1953 napisanymi po śmierci twórcy spuścizny.

Materiały Romualda Gumińskiego otrzymały sygnaturę III - 64, w bazie szukajwarchiwach ma nr 184. Inwentarz liczy 8 jednostek archiwalnych oraz 2 aneksy.

Źródła i bibliografia

1. *Materiały Romualda Gumińskiego*, Polska Akademia Nauk Archiwum Warszawie, III - 64, j. 6
2. *Gumiński Romuald*, Encyklopedia Warszawy, Warszawa 1975, s. 193
3. *Gumiński Romuald*, Wielka Encyklopedia PWN, tom 10, Warszawa 2002, s. 574
4. Kaczorowska Zofia, *Wspomnienie pośmiertne*, „Przegląd Geograficzny”, 1953, tom XXV, z. 1, s. 102 - 105
5. Pieślakówna Zofia., *Ś. p. Prof. Dr Romuald Gumiński (wspomnienie pośmiertne)*, „Gazeta obserwatora PIHM”, 1952, nr 11 (59), s. 1 -2
6. Sokołowska Alina, *Romuald Gumiński*, Polski Słownik Biograficzny, tom IX, s. 146
7. Stenz Edward, *Prof. dr Romuald Gumiński (wspomnienie pośmiertne)*, „Przegląd Meteorologiczny i Hydrologiczny”, 1953, z. 3 - 4, s. 3 - 5

PRZEGLĄD ZAWARTOŚCI INWENTARZA

I. Materiały twórczości naukowej	1 - 2
II. Materiały działalności twórcy spuścizny	3 - 5
III. Materiały biograficzne	6
V. Korespondencja	7
V. Materiały o twórcy spuścizny	8

I. MATERIAŁY TWÓRCZOŚCI NAUKOWEJ

1. *Kurs klimatologii i meteorologii*
Opracowanie
Przed 1949, rkp., masz., l., k. 158
Druk: Warszawa 1949
2. Klimatologia i meteorologia
Artykuły
B. d., rkp., masz., l., k. 181, zob. aneks 1

II. MATERIAŁY DZIAŁALNOŚCI TWÓRCY SPUŚCIZNY

3. Uniwersytet Warszawski, Państwowy Instytut Meteorologii, Państwowy Instytut Hydrologiczno - Meteorologiczny, Ministerstwo Rolnictwa - Rada Naukowa
Porządek dzienny posiedzenia Rady Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UW, rozliczenie subsydium na opracowanie danych w PIHM, dane meteorologiczne ze stacji obserwacyjnych, mapy Polski ze stacjami synoptycznymi, korespondencja 1933 - 1952 i b.d., rkp., masz., druk, j. niem., pol., l., k. 17
4. Uniwersytet Ludowy i kursy gimnazjalne w obozie w Mattenbergu koło Kassel
Sprawozdanie Polskich Kursów Gimnazjalnych za rok 1945/1946, uchwała zarządu, lista wykładowców i wykładów,
1945 – 1946, masz., l., k. 3
5. Państwowy Instytut Naukowy Gospodarstwa Wiejskiego, Państwowy Instytut Wydawnictw Rolniczych, Encyklopedia PAU
Korespondencja dotycząca publikacji
1950, rkp., masz., l., k. 12

III. MATERIAŁY BIOGRAFICZNE

6. Biografia, dyplom i dokumenty pracy zawodowej
Życiorysy, ankieta personalna, dyplom doktorski, wykaz publikacji, zaświadczenia: Polskiej Misji Restytucyjnej, Biura Rewindykacji i Odszkodowań Wojennych przy CUP i Office of Military Government dotyczące restytucji archiwum PIM, oświadczenia świadków potwierdzające wykłady na tajnym UW, zaświadczenia: Centrali Szkolnictwa Polskiego w Niemczech i Kierownictwa Obozu Polskiego dla wysiedleńców dotyczące zajęć na kursach gimnazjalnych w Mattenbergu
1929 - 1959, rkp., masz., druk, j. ang., łac., pol., l., k. 19

IV. KORESPONDENCJA

7. Korespondencja wychodząca i wpływająca
Osoby i instytucje A - W
1937 - 1953, rkp., masz., j. ang., niem., pol., l., k. 15, zob. aneks 2

V. MATERIAŁY O TWÓRCY SPUŚCIZNY

8. Kaczorowska Zofia, *Wspomnienie pośmiertne*, 1953
 Koncek M., *Za prof. dr Romualdom Gumińskim*, 1953
 Pieślakówna Zofia, *Ś. p. Prof. Dr Romuald Gumiński (wspomnienie pośmiertne)*, 1952
 Stenz Edward, *Prof. dr Romuald Gumiński (wspomnienie pośmiertne)*, 1953
- Artykuły wspomnieniowe
 1952 - 1953, druk, j. czes., pol., opr., k. 181
- Druk poz. 1: „Przegląd Geograficzny”, 1953, tom XXV, z. 1, s. 102 – 105
 poz. 2: „Meteorologicke Zprawy”, 1953, Rocnik VI, cislo 1 s. 3
 poz. 3: „Gazeta obserwatora PIHM”, 1952, nr 11 (59), s. 1 - 2
 poz. 4: „Przegląd Meteorologiczny i Hydrologiczny”, 1953, z. 3 - 4, s. 3 – 5

ANEKS 1

- J. 2. Klimatologia i meteorologia.
1. *Bieg roczny występowania mgły w centralnej i wschodniej Polsce*, b. d.
 2. *Bioklimatologia*, b. d.
 3. *Cyrkulacja atmosferyczna*, b. d.
 4. *Czynniki klimatu i pogody*, b. d.
 5. *Izanomale rocznych sum opadu na terenie Wielkopolski i Pojezierza Pomorskiego*, b. d.
 6. *Mikroklimat*, b. d.
 7. *Opady atmosferyczne*, b. d.
 8. *Promieniowanie*, b. d.
 10. *Strefy klimatyczne*, b. d.
 11. *Temperatura*, b. d.

ANEKS 2

J. 7 Korespondencja wychodząca i wpływająca

Korespondencja wychodząca

1 Arctowski Henryk.	1950	1.	2
2. Białobok J.	1950	1.	1

Korespondencja wpływająca:

3. Białobok J.	1950	1.	1
4. Milata Władysław	1950	1.	1
5. Physikalisch - Meteorologisches Observatorium Davos	1937	1.	1
6. Rosnowski Stanisław	1950	1.	1
7. Turowska I.	1950	1.	1
8. World Meteorological Organisation	1953	1.	2
9. Nadawcy nieustaleni	1950 - 1952	1.	3